

**Josep Maria de Sagarra, pròleg a les Obres selectes d'Àngel Guimerà,
Editorial Selecta, 1948.**

¿Què li passà a don Àngel, que en un moment determinat, després de l'èxit de l'estrena de *Mar i Cel*, abandona els seus herois de pretèrita ressonància, i es deixa del pompós hendecasíl·lab, per a crear un teatre d'ambient i de llenguatge volgudament naturalistes?

És probable que Guimerà cerqués un camp més ample de captació de públic i al mateix temps una manera de manifestar-se més sincera i més directa, sense les traves del vers i la insigne disfressa del personatge. És probable que sucumbís a consells d'algú, o a exigències que comporta el teatre. El fet és que Guimerà aconseguí aleshores amb el seu teatre realista les dues obres més populars i de més posterior ressonància: *Maria Rosa* i *Terra baixa*. Però, ¿és que ens hem de deixar enganyar per la forma externa d'aquests dos drames, sobretot per la del primer, i hem de creure que evidentment Guimerà encetava un teatre realista? Jo crec que no ens hem de deixar enganyar. A desgrat de la forma, diria que *Maria Rosa* i *Terra baixa* són les dues obres de Guimerà més profundament poètiques. Encara que el món de *Maria Rosa* sigui el d'uns humilíssims i desarrapats constructors de carreteres, i el món de *Terra baixa* sigui el d'uns rústics i apallissadíssims camperols, jo crec que només amb unes lleugeres modificacions de llenguatge, i canviant vestits i decorats, aquests dos drames podrien situar-se en el més colorit i en el més meravellós moment llegendari, i tindrien exactament la mateixa força i produirien exactament la mateixa emoció.

El color social d'aquestes dues obres és una mera anècdota que no influeix ni gota en la terrible humanitat dels personatges. «*Manelic*» i «*Maria Rosa*» són dos oprimits que es vengen brutalment, però posseïts d'una raó que esparvera; i es vengen d'aquells que, també brutalment, els han ofès fins a la ignomínia. Aquesta és la clau, la justificació i l'enorme èxit popular dels dos drames. «*Maria Rosa*» és una desgraciada, d'una infelicitat que fa tremolar; «*Manelic*» és d'una cànida rustiquesa que frega el cretinisme; però aquests dos deixats de la mà de Déu, com els herois purs, que no tenen ni explicació ni justificació, per obra i gràcia de la seva potent, fresca i sana carnadura —o per trampa sublim del joc de mans del poeta—, en el moment que adquireixen consciència del propi destí es converteixen en dues tempestats d'emoció i de simpatia humana.